

Overgangsritualer

Af Andreas Molander, religionsfaget.dk

Overgangsritualer er grundlæggende indstiftet for at forklare og hjælpe mennesket gennem de ”forandringer”, der sker med det løbende gennem livet. Det kunne være at:

- Man bliver del af et religiøst fællesskab
- Man går fra at være barn til at blive voksen
- Man bliver gift
- Man når et højere religiøst plan
- Man skal dø/dør

Tanken er, at man inden udførelsen af den konkrete rite* har én identitet, som så under riten skal erstattes med helt ny identitet. Fænomenologisk taler man om, at en person skal aflægge sig sin gamle ”mana” og tilegne sig en ny ”mana”. Mana er en større eller mindre [kraft](#), som hver eneste del af [universet](#) besidder. Mana er overalt og i alt, og alle ting identificeres på deres mana. F.eks. kan man sige om en person med gode ledelsesegenskaber, at hun har ledermana.

Den, der skal indvies og altså gennemgå forandringen, kaldes ofte for 'initianden' og det er vigtigt, at hele riten udføres korrekt efter ritualets forskrifter, da man ellers risikerer at skabe kaos. Man kan forestille sig, at gommen til et bryllup ved at se bruden inden vielsen får noget af sin ”ungkarle-mana” med sig ind i ægteskabet med utroskab til følge.

Langt de fleste overgangsritualer har fælles struktur, hvorfor antropologen Van Gennep i 1909 introducerede en strukturalistisk model, der i grove træk kan lægges ned over alle overgangsritualer.

Kort sagt leder man efter ritualets indre logik og splitter det op i forskellige faser.

Eksempler på 2 meget forskellige overgangsritualer kunne være:

- Brylluppet/vielsen indenfor kristendommen
- Pilgrimsfærden i Islam

Selvom de er fra 2 forskellige verdensreligioner og er vidt forskellige, kan man, ved at bruge nedenstående model, analysere sig frem til ritualernes indre logik, som faktisk er temmelig ens. Det skal I se i et par øvelser.

Modellen opererer med 3 faser, og en god riteanalyse kræver, at man forklarer hvilke dele, der falder under hvilken fase. Endnu vigtigere er det, at man kan forklare, **hvorfor** de gør det.

1. fase er initialfasen (altså den indledende fase, som også nogle gange bliver kaldt isolationsfasen), som foregår i den profane sfære. Profan betyder verdslig og har altså ikke noget med det hellige at gøre.

2. fase er liminalfasen og foregår i den hellige sfære. I den hellige sfære er initianden i kontakt med det hellige/guddommelige, og det er her forvandlingen sker.

3. fase er finalfasen (også kaldet inkorporationsfasen), hvor initianden er tilbage i den profane sfære.

Nedenfor forklares, hvad der ofte sker i hver fase. Det er det, der skal bruges til at gennemgå en rite. Der vil selvfølgelig være noget, der ikke er aktuelt eller ikke passer helt. Sådan vil det altid være, når man forsøger at presse noget konkret ned i rigide bokse.

initialfasen	liminalfasen	finalfasen
profan sfære	hellig sfære	profan sfære
<i>Initianden forlader sit gamle liv, aflægger sig sin gamle identitet og mana og renser sig for rester fra den gamle identitet.</i>	<i>Isoleret fra samfundet befinder initianden sig i gudernes/åndernes/det helliges nærvær. Her stifter initianden bekendtskab med det hellige og med sin nye rolle/identitet</i>	<i>Her genindtræder initianden i samfundet med sin nye identitet og kan starte et "nyt" liv.</i>
- initianden isoleres fra samfundet for ikke at bringe forstyrrelse i samfundets kosmos - initianden er rituelt død, idet han/hun efter at have aflagt sin identitet og endnu ikke har fået en ny ses som ikke-værende - altså identitetsløs - initianden renser sig for sin gamle identitet og gamle synder - initianden siger farvel til samfundet/familien, som begræder "tabet"	initianden opnår på forskellig vis: - ny identitet/mana - dybere indsigt i det helliges væsen - visioner og åbenbaringer initianden får viden om f.eks.: - nye myter og ritualer - nye roller og nye forpligtelser - shamans/medicinmands hemmeligheder, sit totemdyr Man mærkes fysisk: f.eks. med ringe eller tatoveringer	- initianden 'genfødes' rituelt. Det kan være som del af en menighed, voksen, gift, etc. - initianden indtager sin plads i samfundet med sin nye identitet - der festes, og initianden bydes velkommen

* Forskel på Rite og Ritual

Rite: Selve den religiøse skik eller ceremoni. Dvs. at når et barn døbes udføres en rite.

Ritual: Den formelle praksis (dvs. reglerne for hvordan den konkrete rite skal udføres). Snakker man om dåben generelt, snakker man altså om et ritual.